

KAR PAYI (ORTAKLIK PAYI) ELDE EDEN TAM MÜKELLEFLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Mehmet İŞCAN(*)

1 - GİRİŞ

Ticari işletmelerin kuruluş amaçlarından en önemlisi belli bir faaliyet dönemi sonunda kâr elde etmektir. İşletmelerin elde edeceği kârdan şirket ortakları, o işletmenin kendisi ve devlet farklı amaçlarla pay bekler.

Ortaklar şirkete yatırdığı sermaye karşılığında bir getiri bekler. Ortakların beklediği bu getiri kâr payıdır. Şirketlerin elde edeceği kârdan pay bekleyen diğer taraf ise işletmenin kendisidir. İşletmeler mali bünyelerini güçlendirmek isteyeceğinden elde edilen kârın dağıtılmayarak işletme bünyesinde kalmasını ister. Kârdan pay bekleyen bir diğer taraf ise devlettir. Devletin beklentisi ise işletmenin elde ettiği kârın ortaklara dağıtımı aşamasında ve kurum kazancı üzerinden hesaplanacak vergidir.

Devletin kâr dağıtımına bağlı vergi alacağı ortakların gerçek kişi veya kurumlar vergisi mükellefi olmasına göre farklı hükümlere tabidir.

Bu makalemizin konusunu ortaklık payları karşılığında kâr payı elde eden gerçek kişi ve kurumların vergilendirilmesi ve kâr dağıtımının muhasebeleştirilmesine yönelik açıklamalar oluşturmaktadır.

2- GELİR VERGİSİ VE KURUMLAR VERGİSİ KANUNLARINDA YER ALAN DÜZENLEMELER

2.1- Gelir Vergisi Kanunu

Kâr paylarının vergilendirilmesiyle ilgili olarak gelir vergisi kanununda yer alan yasal düzenlemeler aşağıdaki gibidir

"193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'nci maddesine göre; "**(2361 sayılı Kanunun 52'nci maddesiyle değişen madde)** Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkül sermaye dolayısıyla elde ettiği kar

(*) Vergi Denetmeni

payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.

Kaynağı ne olursa olsun aşağıda yazılı iratlar menkul sermaye iradı sayılır:

"**i-** Her nevi hisse senetlerinin kâr payları *(Kurucu hisse senetleri ve diğer intifa hisse senetlerine verilen kâr payları ve pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kâr payları ile konut finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen ipoteğe dayalı menkul kıymetlere ve varlık finansmanı fonlarını temsilen ihraç edilen varlığa dayalı menkul kıymetlere ödenen faiz, kâr payı ve benzeri gelirler dahil)*

ii- İştirak hisselerinden doğan kazançlar *(Limited şirket ortaklarının, iş ortaklıkları ortaklarının ve komanditerlerin kâr payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar bu zümreye dahildir. Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kârların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde tevzii kâr dağıtımı sayılmaz.)*

(5615 sayılı kanunun 4 üncü maddesiyle eklenen paragraf Yürürlük; 1/1/2007 tarihinden geçerli olmak üzere 04.04.2007) *5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesindeki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde; Türkiye'de yerleşik gerçek kişilerin doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kâr payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olmak suretiyle kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kazançları dağıtılsın veya dağıtılmasın, iştirakin hesap döneminin kapandığı ayı içeren yıl itibarıyla dağıtılan kâr payı sayılır. Türkiye'de vergilendirilmiş kazancın iştirak tarafından sonradan dağıtılması durumunda, elde edilen kâr paylarının vergilendirilmiş kısmı bu tutardan indirilir.*

Adi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları, şirket kârının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılır;

iii- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr payları,"

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b maddesinde ise kâr payları üzerinden yapılacak tevkifatlar düzenlenmiştir. Buna göre tevkifat yapılması gereken kâr payı dağıtımları aşağıdaki gibidir;

"6.b) (4842 sayılı Kanunun 12'nci maddesiyle değişen alt bent. Yürürlük; 24.04.2003)

i) Tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve gelir vergisinden muaf olanlara dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) ***(2006/10731 sayılı B.K.K. ile % 15 Yürürlük; 23.7.2006) (2009/14592 sayılı B.K.K. ile % 15 Yürürlük; 03/02/2009)***

ii) Tam mükellef kurumlar tarafından; dar mükellef gerçek kişilere ve gelir vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarından (kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz) ***(2006/10731 sayılı B.K.K. ile % 15 Yürürlük; 23.7.2006) (2009/14592 sayılı B.K.K. ile % 15 Yürürlük; 03/02/2009)***

oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekmektedir."

Gerçek kişilerin, sahip oldukları ortaklık payı nedeniyle aldığı ve menkul sermaye iradı sayılan kâr paylarından tevkifata tabi olanları GVK'nın 75 ve 94/6-b maddelerine göre aşağıdaki gibidir;

- Tam mükellef kurum konumundaki eshamlı

komandit şirketten gerçek kişi komanditer ortağın bu sıfatla aldığı kâr payları

- Tam mükellef konumundaki anonim şirketten hisse senetleri dolayısıyla alınan kâr payları
- Tam mükellef konumundaki limited şirketten ortakların aldığı kâr payları
- Tam mükellef kurum konumundaki iş ortaklıklarından ortakların aldığı kâr payları.

Gerçek kişilerin komanditer ortak sıfatıyla adi komandit şirketten aldığı ve menkul sermaye iradı sayılan kâr payından ise herhangi bir tevkifat yapılmamaktadır. Çünkü adi komandit şirketler kurumlar vergisine tabi olmayıp, dağıttıkları kârlarda kurumlardan elde edilen kâr payı niteliğinde değildir. GVK'nın 86. maddesinin birinci fıkrası ile bu fıkranın 1-d alt bendi hükümleri uyarınca, bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 2010 yılı için 1.090 TL'yi aşmayan, tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmemekte, diğer gelirler için beyanname verilmesi durumunda bu iratlar beyannameye ithal edilmemektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde komanditer ortağın adi komandit şirketten aldığı kâr payının 1.090 TL'yi aşması durumunda yıllık beyannameyle bildirilmesi gerekmektedir.

2.2- Kurumlar Vergisi Kanunu

Kurumlardan yine kurumlara yapılacak kâr payı kesintilerine ilişkin düzenlemeler ise Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15 ve 30. maddelerinde düzenlenmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15/2. maddesinde;

(2) Vergiden muaf olan kurumlara dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerindeki kâr payları üzerinden, bu maddenin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere % 15

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 30/3. maddesinde;

(3) Tam mükellef kurumlar tarafından, Türkiye'de bir iş yeri veya daimî temsilci aracılığıyla kâr payı elde edenler hariç olmak üzere dar mükellef kurumlara veya kurumlar vergisinden muaf olan dar mükelleflere dağıtılan (Kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmaz.) ve Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde sayılan kâr payları üzerinden bu Kanunun 15 inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca vergi kesintisine tâbi tutulan kazançlar hariç olmak üzere % 15

oranında vergi kesintisi yapılır hükümleri bulunmaktadır."

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15 ve 30. maddelerine göre; tam mükellef kurumlarca;

i- Tam mükellef kurumlara,

ii- Türkiye'de bir işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla kâr payı elde eden dar mükellef kurumlara dağıtılan kâr payları üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayacak, bu şekilde kâr payı elde eden tam mükellef kurumun söz konusu kâr paylarını yukarıda sayılan gerçek veya tüzel kişilere dağıtması aşamasında, dağıtılan kısım üzerinden tevkifat yapılacaktır.

Diğer yandan, tam mükellef kurumlarca kârın dağıtılmayıp şirket sermayesine eklenmesine karar verilmesi halinde, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b maddesinin (i) ve (ii) alt bentleri ile Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15/2 ve 30/3. maddelerinin parantez içi hükümleri uyarınca, kârın sermayeye eklenmesi kâr dağıtımı sayılmadığından, sermayeye ilave edilen bu tutar üzerinden gelir ve kurumlar vergisi tevkifatı yapılmayacaktır.

2.3- GVK'nun Geçici 62'inci Maddesi Uygulaması

Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 62'nci maddesine göre;

(4842 sayılı Kanunun 17'inci maddesiyle eklenen geçici madde Yürürlük; 24.04.2003) 1- Kurumlar vergisi mükelleflerinin;

a) 31.12.1998 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde ettikleri kazançlarının,

b) (a) bendi kapsamı dışında kalan ve 31.12.2002 veya daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen, kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının,

c) Geçici 61 inci madde kapsamında tevkifata tâbi tutulmuş kazançlarının,

Dağıtımı halinde 94 üncü madde uyarınca tevkifat yapılmaz.

2. Gerçek kişilerce (1) numaralı fıkranın (a) bendi kapsamında elde edilen kâr payları gelir vergisinden müstesnadır.

3. Gerçek kişilerce (1) numaralı fıkranın (b) ve (c) bendi kapsamında elde edilen kâr paylarının net tutarına elde edilen kâr payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tâbi gelir olarak dikkate alınır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.

4. Kurumlar vergisi mükelleflerinin doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla, bu maddenin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nitelikte kâr payı elde etmeleri halinde, bu kâr paylarının dağıtımı ve kâr payı elde eden gerçek kişilerce bu kâr paylarının beyanı ile ilgili olarak (1), (2) ve (3) numaralı fıkra hükümleri uygulanır.

5. Bu madde kapsamındaki kâr payları için 22 nci madde hükümleri uygulanmaz.

Söz konusu geçici maddede yer alan düzenleme uyarınca, kurumlar vergisi mükelleflerinin 31/12/1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilmiş kârlarının 2003 ve müteakip yıllarda dağıtımı halinde, bu kâr payları üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Aynı şekilde 01/01/1999 ve 31/12/2002 tarihleri arasındaki hesap dönemlerinde elde edilen kurumlar vergisinden müstesna tutulan kazançlar(serbest bölge kazancı, teknoloji geliştirme bölge kazancı, Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemilerin işletilmesinden elde edilen kazançlar, işletmelerin aktifine dahil gayri menkul ve iştirak hisseleri ile yurt dışından elde edilen inşaat, onarma montaj ve teknik hizmetlerden sağlanan kazançlara ilişkin istisna gibi) ile Gelir Vergisi Kanunu'na 4842 sayılı Kanunla eklenen Geçici 61 inci madde kapsamında tevkifata tâbi tutulmuş olan kazançların dağıtılması halinde de bu kâr payları üzerinden ayrıca tevkifat yapılmayacaktır. Zira söz konusu kazançlar üzerinden o dönemde tevkifat için dağıtım şartı olmadığından tevkifat yapılmıştır. Ancak 2003 ve müteakip yıllardaki hesap dönemlerinde elde edilen söz konusu istisna kazançların dağıtılması halinde, dağıtılan bu tutarlar üzerinden Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 15/2 ve 30/3. maddeleri uyarınca, kâr dağıtımına bağlı tevkifatın yapılması gerekecektir.

Diğer taraftan, 01/01/1999 - 31/12/2002 tarihleri arasındaki hesap dönemlerine ilişkin Kurumlar Vergisinden istisna edilememiş kazançların dağıtıma tâbii tutulması halinde ise dağıtılan bu kâr payları üzerinden, gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

3- TEVKİFATIN YAPILMA ZAMANI

Menkul sermaye iratlarında elde etme hukuki

ve ekonomik tasarruf ile meydana gelir. Genel kurulun kâr dağıtım kararı almış olması hukuki tasarruftur. Ancak kâr payının elde edilmiş sayılabilmesi için pay sahibinin ekonomik olarak da kâr payına tasarruf edebilmesi gerekir. Kâr payı açısından ekonomik tasarruf ise kâr payının nakden veya hesaben dağıtıldığı anda meydan gelir.

GVK'nun 94. maddesi ve KVK'nun 15 ve 30. maddelerinde, nakden veya hesaben (avans olarak ödenenler dahil) ödemeler, vergi kesintisi yapılmasının temel koşuludur. Bir başka ifadeyle bu maddeye göre vergi kesintisi yaparken ilgili kazanç unsurlarına ilişkin elde etmeye ait ilkeler ortadan kalkmakta ve vergi kesintisi için tahakkuk, ekonomik tasarruf, hukuki tasarruf...v.b.leri gibi kriterlerin yerini ödeme (nakden veya hesaben veya avans olarak) kriteri geçerli olmaktadır.[1] Buna göre;

Nakden Ödeme: Nakit olarak ödeme, bir değerin bir kişiden diğer bir kişiye para olarak veya parasal olarak transferini ifade eder. Transferin mutlaka elden olmasına ise gerek yoktur. Nakden ödeme elden nakit ödemeyi kapsadığı gibi bir bankaya EFT veya havale yoluyla yapılan bir ifayı veya bir gerçek veya tüzel kişi adına posta yoluyla gönderilmeyi de kapsar.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, nakden ödemeden parasal ödemeyi anlamak gerekir. Bir değer aktarımı para ile olabileceği gibi ayni olarak da gerçekleşebilir. Ayni ödemelerde de emsal bedel üzerinden tevkifat yapılacağı tabiidir.

Hesaben Ödeme: Nakden ödeme; Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarında tanımlanmamasına rağmen hesaben ödeme deyimi kanunda yer almıştır. 5520 sayılı KVK'nun 15'inci maddesinin 6'ncı fıkrasına göre; hesaben ödeme, kesintiye tabi kazanç ve iratları ödeyenleri hak sahiplerine karşı borçlu durumda gösteren her türlü kayıt ve işlemleri ifade eder. Bu durumda ödemeyi yapanın defter ve kayıtları ile ödeme yapılanın defter ve kayıtları ve bu işlemle ilgili tüm belgelerde tevkifata konu ödemeyi gösterir bir unsur varsa hesaben ödeme gerçekleşmiş demektir. Bu düzenleme ticari kazançta geçerli olan tahakkuk esasının paralelinde bir düzenlemedir.

Kâr payı ödemelerinde tevkifat yapma yükümlülüğü, şirket yetkili organlarının kâr payı ödemelerinin yapılmasını (başlamasını) öngördüğü tarih itibarıyla başlamaktadır. Buna göre, şirket yetkili organının kâr dağıtımı için öngördüğü tarihte fiilen herhangi bir ödeme yapılmasa bile, hesaben ödemenin gerçekleştiği kabul edilerek stopaj yükümlülüğü izleyen ay içinde verilecek Muhtasar Beyanname ile yerine getirilecektir. Görüldüğü üzere, kârın dağıtımına karar verilmesi stopajın doğması için yeterli değildir.

Stopajın doğuş tarihi kârın dağıtımı için öngörülen tarihtir. Kârın dağıtımı için öngörülen tarih geldiği halde kâr fiilen dağıtılmıyor olsa dahi, pay sahipleri bu tarih itibariyle talep hakkı elde etmiş oldukları için hesaben ödeme yapılmış sayılır ve stopaj bu tarihte doğar. Stopajın doğuşunu ertelemek için kâr dağıtım tarihinin değiştirilmesi gerekir.[2]

---

[1] Güray Ögredik, "Kâr Paylarının Farklı Takvim Yıllarında Elde Edilmesi Halinde Vergi Tevkifatı Ve Beyan Sorunları", Mali Pusula, Mayıs 2006

[2] Murat Ceyhan, Kâr Dağıtımı Ve Muhasebesi, 19 Eylül 2006, Alo Maliye adlı internet sitesi

4- KAR PAYI DAĞITIMINDA İSTİSNA UYGULAMASI

Gerçek kişiler açısından; uygulanan vergi politikaları kâr dağıtım politikalarını önemli ölçülerde etkilemektedir. Bugün itibariyle şirket kârları önce kurumlar vergisine tabi tutularak kurum bünyesinde vergilenmekte, ardından ortaklara dağıtılması halinde, dağıtım sırasında stopaj uygulanmakta ve son olarak temettü elde eden (gerçek kişi) ortak, elde ettiği kârın yarısını istisna ettikten sonra kalan kâr belirli tutarları aşıyorsa şahsi gelir vergisi beyannamesi ile beyan etmektedir. Gelir vergisi artan oranlı (müterakki) hesaplandığından, kimi ortakların elde ettiği temettü yüksek oranlarda gelir vergisine tabi olmaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 22. maddesinin 2 numaralı fıkrasında; tam mükellef kurumlardan elde edilen 75. maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarının yarısı gelir vergisinden istisnadır. İstisna edilen tutar üzerinden 94. madde uyarınca tevkifat yapılır ve tevkif edilen verginin tamamı, kâr payının yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda yıllık beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilir. Hükmü bulunmaktadır. Buna göre, tam mükellef kurumlardan elde edilen

- Her nevi hisse senetlerinin kâr payları,
- İştirak hisselerinden doğan kazançlar,
- Kurumlar idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kâr paylarının

yarısı gelir vergisinden istisna olduğundan; 2010 yılı içinde elde edilen kâr payı tutarının %50 oranındaki istisna düşüldükten sonraki kalan tutarı vergiye tabi gelir toplamı (GVK 86/1-c) 22.000 TL' yi aşıyor ise beyan edilecektir. Buradaki beyan sınırının dayanağı Gelir Vergisi Kanunu'nun 103 üncü maddesinde yazılı olan tarifenin ikinci gelir dilimidir. Beyan edilen tutar üzerinden hesaplanan gelir vergisinden kârın dağıtımı aşamasında kurum bünyesinde yapılan tevkifatın tamamı mahsup edilecektir. Mahsup sonrası kalan tutar genel hükümler çerçevesinde mükellefe red ve iade edilecektir. Kâr payının yarısı gelir vergisinden istisna olduğundan, söz konusu tutar 2010 yılı için 22.000 TL'nin altında kalıyor ise Gelir Vergisi Kanunu'nun 94 üncü maddesi uyarınca yapılan tevkifat nihai vergileme olacaktır. Elde edilen kâr payının yarısı istisna olmasına rağmen stopaj dağıtılan kâr payının tamamı üzerinden yapılmaktadır. Ayrıca kârın istisna kaynaklı olup olmamasının bir önemi yoktur.

Kârın sermayeye ilavesi sonucu elde edilen bedelsiz hisse senetleri ve iştirak payları için stopaj yapılmayacak ve beyanname verilmeyecektir.

Öte yandan, 01.01.1999–31.12.2002 dönemlerine ilişkin kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlarının ve Geçici 61. maddesi gereği tevkifata tabi tutulmuş kazançların dağıtımı halinde, gerçek kişilerce elde edilen kâr paylarının net tutarına elde edilen kâr payının 1/9'u eklendikten sonra, bulunan tutarın yarısı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınacaktır. Bu gelirler ile ilgili olarak yıllık beyanname verilmesi halinde, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'i beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Kurumlardan elde edilen kâr payının yarı tutarında istisna öngören hüküm 2003 gelirlerine uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. İstisna kurum kazancındaki vergi yükünün azaltılması ile ilgili olmakla beraber gelir vergisi ile ilgilidir. Kurumlardan elde edilecek kâr payının gerçek kişi ortak bünyesindeki vergilemesinde uygulanacağı için 01.01.2003

tarihinden itibaren yapılacak dağıtım konusu kâr paylarından başlayarak işlerliğe kavuşmuştur.

Örnek-1: Bay (A), tam mükellef bir kurum olan (C) Anonim şirketinden 2010 yılında brüt 100.000 TL tutarında kâr payı (temettü) elde etmiştir. Bu mükellefin başka bir geliri bulunmamaktadır. Elde edilen kâr payı kurum bünyesinde %15 oranında vergi kesintisine tabi tutulmuş olup, bu tutar 15.000 TL'dir. Bay (A)'nın elde ettiği kâr payının yarısı gelir vergisinden istisna(GVK 22/2) olup, kalan yarısı 50.000 TL'dir. Bu tutar GVK 86/1-c gereği beyan sınırı olan 22.000 TL' yi aştığı için beyan edilecektir. Kurum bünyesinde yapılmış olan vergi kesintisinin tamamı hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Kâr Payı:	:100.000 TL
İstisna Tutarı	: 50.000 TL
Kalan Tutar	: 50.000 TL
Hesaplanan Vergi	: 11.520 TL
Mahsup Edilecek Vergi	: 15.000 TL
İade Tutarı	: 3.480 TL

Mükellefler sözü edilen verginin ilgili vergi dairesine sorumlusu tarafından yatırılmış olduğunu gösterir bir belgeyi ilgili vergi dairesinden alarak, iade ve/veya mahsup talep dilekçelerine ekleyeceklerdir.

Örnek- 2: Bay M ortağı olduğu Z A.Ş.'nin 2002 yılı kazancını 2010 yılında dağıtması sonucunda net 54.000 TL kâr payı elde etmiştir. Z A.Ş.'nin dağıtmış olduğu kârın tamamı yurt dışında yapılan inşaat işlerinden sağlanan ve Türkiye'de genel netice hesaplarına intikal ettirilen kazançlardan kaynaklanmaktadır.

Bay M'nin elde ettiği kâr payının tamamı kurumun 2002 yılında elde etmiş olduğu kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançtan kaynaklandığı için kâr payının beyanı geçici 62. maddeye göre yapılacaktır. Bay M'nin elde etmiş olduğu net kar payı tutarına 1/9'u olan 6.000 TL'yi ekleyecek ve bulduğu tutar olan (54.000+6.000=) 60.000 TL'nin yarısını yani 30.000 TL'yi, söz konusu tutar GVK'nın 86/1-c maddesindeki 22.000 TL sınırını aştığı için, beyan edecektir.

Bay M 2010 yılına ilişkin olarak 30.000 TL kar payı beyan edecek ve beyan edilecek 30.000 TL kâr payı üzerinden hesaplanan 6.120 TL vergiden, beyannameye intikal ettirilen tutarın 1/5'ini yani 6.000 TL'yi mahsup edecek ve kalan 120 TL vergiyi vergi dairesine ödeyecektir.

Burada üzerinde durulması gereken bir husus da dağıtılan kâr payının net mi yoksa brüt mü olduğunun tespitidir. Zira GVK'nın 96. maddesine göre ücretler dışında kalan ödemelerde vergi tevkifatının gayri safi tutar üzerinden yapılması gerektiği belirtilmiştir. Genel kurul kararında dağıtılacak kârın net mi brüt mü olduğu belirtilmediği takdirde, dağıtımın brüt olarak yapılması uygun olacaktır. Eğer net olarak dağıtılacağı belirtilmişse net tutar brüt tutara çevrilerek vergi tevkifatının yapılması gerekmektedir.

5- KÂR DAĞITIMININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Türk Ticaret Kanunu'nun kâr payının hesaplanmasıyla ilgili maddeleri göre; İşletmelerin belli bir dönem sonunda elde ettiği dönem kârından ilk olarak; ödenecek vergi ve diğer yasal yükümlülükler tenzil edilir. Böylece dönem net kârına ulaşılır. Dönem net kârından varsa önceki dönemlere ait ticari bilanço zararları karşılanır. Söz konusu zararların mutlaka cari dönem kârı ile kapatılması zorunlu değildir. Bir kısmının ya da tamamının önceki yıllarda

ayrılmış yedek akçelerle karşılanması da mümkündür. Ancak bu zararın 1. Tertip yasal yedek akçelerden karşılanması halinde bunlarda meydana gelecek eksilmenin 1. Tertip yasal yedek akçe ayrılmasına ilişkin genel esaslar çerçevesinde karşılanması gereği muhakkaktır.

Geçmiş dönem zararlarının kapatılmasını müteakip 1. Tertip yasal yedek akçenin ayrılması gerekmektedir. 1. Tertip yasal yedek akçe, ödenmiş sermayenin beşte birine ulaşıncaya kadar her dönem safi kârın yirmide biri oranında ayrılır. (T.T.K. Madde 466) 1. Tertip yasal yedek akçenin hesaplanmasında esas alınacak "safi kârın", "vergi sonrası kâr" olarak kabul edilmesi gereğini belirtmek yerinde olacaktır.[3]

Dağıtılabilir kârın tespiti için yapılması gereken son işlem, işletmede bırakılması ve tasarrufu zorunlu yasal fonların kalan safi kârdan tenzilidir.

Yukarıdaki işlemler yapıldıktan sonra kalan tutar prensip olarak dağıtılabilir kârın brüt tutarını ifade eder. Bu aşamadan sonra yapılacak işlem 1. Temettü' nün hesaplanmasıdır. I. Temettü ödenmiş sermayenin en az %5'i oranında ayrılmalıdır. (T.T.K. Madde 466/3)

I. Temettü'nün %5 oranından daha yüksek bir oranda belirlenmesi mümkündür. Ancak bu durumda, belirlenen yüksek orana tekabül eden tutar ile yasal orana tekabül eden tutar arasındaki farkın %10'u temettü olarak dağıtılmayarak II. Tertip yasal yedek akçe olarak ayrılmalıdır. Dönem kârından ödenmiş sermayenin %5'i oranında I. Temettü ayrılmadıkça II. Tertip yasal yedek akçe ayrılamaz. Bu işlemlerden sonra kalan tutarın kanun ve ana sözleşme hükümleri çerçevesinde dağıtılmasına devam edilir. Ancak bu aşamadan sonra hesaplanacak temettü yada kâr payları üzerinden %10 oranında II. Tertip yasal yedek akçe ayrılması zorunludur. Hesaplama yapılırken; kâr payının 10'a bölünmesi ve 9/10'unun kâr payı, 1/10'unun II. Tertip yedek akçe ayrılması gerekmektedir.

Dağıtılabilir kârın belirlenmesinden sonra her bir ortağa isabet eden oranda vergi tevkifatı yapılarak kalan tutar dağıtılır.

Örnek:

5 ortaklı(eşit paylı) X A.Ş.'nin 2007 yılına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibi olup, genel kurul kârın tamamını dağıtma kararı almıştır.

Ticari Bilanço Kârı	240.000,00
Kanunen Kabul Edilmeyen Gider	2.000,00
Geçmiş Yıl Zararı	22.000,00
Ödenmiş Sermaye	100.000,00
Önceki Yıllarda Ayrılmış I. Tertip Yasal Yedek Akçe	0,00

- Kurumlar Vergisinin Hesaplanması

Ticari Bilanço Kârı	240.000,00
İlaveler(K.K.E.G.)	2.000,00
Geçmiş Yıl Zararı	22.000,00
Kurumlar Vergisi Matrahı	220.000,00
Hesaplanan Kurumlar Vergisi (%20)	44.000,00

- I. Tertip Yasal Yedek Akçenin Hesaplanması

Ticari Bilanço Kârı	240.000,00
Geçmiş Yıl Mali Zararı (-)	22.000,00
Kurumlar Vergisi (-)	44.000,00
Dönem Net Kârı	174.000,00
I. Tertip Yasal Yedek Akçe (TTK 466) * Her yıl safi karın yirmide biri(%5) Ödenmiş sermayenin beşte birine(%20) ulaşıncaya kadar yedek akçe ayrılması zorunludur. Üst sınır 100.000 x 0,20= 20.000	8.700,00

[3](Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü, 04/09/1991 tarih ve 621 Sayılı Tamimi

- I. Tertip Temettü Hesaplanması

Ödenmiş Sermaye	100.000,00
I. Tertip Temettü	5.000,00
* Ödenmiş Sermayenin en az %5'i	

- II. Tertip Yasal Yedek Akçe(TTK madde 466)

Ticari Bilanço Kârı	240.000,00
Kurumlar Vergisi(-)	44.000,00
Dönem Net Kârı	196.000,00
Geçmiş Yıl Zararı (-)	22.000,00
I. Tertip Yasal Yedek Akçe (-)	8.700,00
Dağıtılabilir Net Dönem Kârı	165.300,00
I. Tertip Temettü (-)	5.000,00
Kalan	160.300,00
II. Tertip Yasal Yedek Akçe (160.300 x %10)	16.030,00

- II. Tertip Temettünün Hesaplanması

II.Tertip Yasal Yedek Akçenin	
Hesaplanmasında Kalan Rakam	160.300,00
II. Tertip Yasal Yedek Akçe (-)	16.030,00
II. Temettü	144.270,00

2007 yılında yapılacak muhasebe kayıtları

/

691 Dönem Kârı Vergi ve Diğer Y.Y. Karşılıkları (-) 44.000
691.01 Kurumlar Vergisi 44.000
370 Dönem Kârı Vergi ve Diğer Y.Y. Karşılıkları (-) 44.000
370.01 Kurumlar Vergisi 44.000

/

690 Dönem Kârı veya Zararı 240.000
691 Dönem Kârı Vergi ve Diğer Y.Y. Karşılıkları (-) 44.000
691.01 Kurumlar Vergisi 44.000
692 Dönem Net Kârı veya Zararı 196.000

/

692 Dönem Net Kârı veya Zararı 196.000
590 Dönem Net Kârı 196.000

/

2007 yılında mükellefin ödediği geçici vergi 44.000 TL'dir.

371 Dön. Kar. Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yüküm.	44.000	
193 Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar		44.000

2008 yılında yapılacak muhasebe kayıtları

590 Dönem Net Kârı	196.000	
570 Geçmiş Yıl Kârları		196.000

370 Dönem Kârı Vergi ve Diğer Y.Y. Karşılıkları (-)	44.000	
370.01 Kurumlar Vergisi 44.000		
371 Dön. Kar. Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yüküm.		44.000
371.01 Geçici Vergi 44.000		

Ortaklar Kurulunun Kâr Dağıtma Kararı Üzerine Yapılacak Kayıtlar

570 Geçmiş Yıl Kârları	196.000	
331 Ortaklara Borçlar		149.270
I. Temettü 5.000		
II. Temettü 144.270		
540 Yasal Yedekler		24.730
540.01 I. Tertip Yasal Yedek Akçe 8.700		
540.02 II. Tertip Yasal Yedek Akçe 16.030		
580 Geçmiş Yıl Zararı		22.000

331 Ortaklara Borçlar	149.270	
331.01 Ortak (A)/5= 29.854		
331.02 Ortak (B)/5= 29.854		
331.03 Ortak (C)/5= 29.854		
331.04 Ortak (D)/5= 29.854		
331.05 Ortak (E)/5= 29.854		
360 Ödenecek Vergi ve Fonlar		22.390,50
360.01 Temettü Stopajları		
360.0.001 Ortak (A) 29.854 x 0,15= 4.478,10		
360.0.002 Ortak (B) 29.854 x 0,15= 4.478,10		
360.0.003 Ortak (C) 29.854 x 0,15= 4.478,10		
360.0.004 Ortak (D) 29.854 x 0,15= 4.478,10		
360.0.005 Ortak (E) 29.854 x 0,15= 4.478,10		
102 Bankalar		126.879,50

Ortakların hissesine düşen brüt kâr payı 29.854,00 TL'dir. Ortakların başka bir gelirinin bulunmadığı varsayımı altında 29.854,00 TL'nin yarısı 14.927,00 TL olup, bu tutar GVK'nun 86/1-c maddesine göre 2010 yılı için geçerli olan 22.000,00 TL beyan sınırını aşmadığından beyan edilmeyecektir. Kurum bünyesinde yapılan tevkifat nihai vergi olacaktır.

6- SONUÇ

Bu makalede tam mükellef gerçek kişi ve kurumların ortaklık paylarından elde ettiği gelirlerin vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi konularında açıklamalarda bulunulmuştur.

Kâr payı elde eden gerçek kişilerin tam mükellef kurumlardan elde ettiği ortaklık payları menkul sermaye iradı olup, tevkifat usulüne göre vergilendirilir. Ancak tevkifat yapılan durumlarda istisna sonrasında kalan tutar belli bir tutarı aşıyorsa gelirin tamamı menkul sermaye iradı olarak yıllık beyanname ile beyan edilir. Beyan edilen tutar üzerinden hesaplana vergi, tevkif edilen vergiden mahsup edilerek kalan tutar duruma göre mükellefe red ve iade edilir veya mükellefçe ilgili vergi dairesine ödenir. Ortaklık payının tevkifata tabi tutulmadığı durumlarda ise elde edilen menkul sermaye iradı belli bir tutarı aşıyorsa yıllık beyana konu edilir ve beyan üzerinden vergilendirilir. Ancak elde edilen ortaklık payı, tevkifat yapılsın veya yapılmasın, belli bir tutarı aşmıyorsa beyan ve vergilendirme söz konusu olmaz.

Kâr payı elde kurumlar vergisi mükelleflerinin elde ettiği gelirler ise kurum kazancı olarak kurumlar vergisine tabidir. Ancak alınan paylarla ilgili olarak belli koşullar altında istisna (iştirak istisnası) hükümleri uygulanmaktadır.

KAYNAKÇA

ÖĞREDİK Güray, Kâr Paylarının Farklı Takvim Yıllarında Elde Edilmesi Halinde Vergi Tevkifatı Ve Beyan Sorunları, Mali Pusula, Mayıs 2006

CEYHAN Murat, Kâr Dağıtımı Ve Muhasebesi, 19 Eylül 2006 tarihinde Alo Maliye adlı internet sitesinde yayınlanan makale

Türk Ticaret Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu

Kurumlar Vergisi Kanunu

BANKALARIN GAYRİMENKUL SATIŞLARININ VERGİ MEVZUATI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Osman TUNÇ(*)

1 - GİRİŞ

Bankalar tasarruf sahiplerinden toplanan fonları, ihtiyaç sahiplerine kredi olarak tahsis edilmesi aşamasında sıklıkla karşılaşıldığı üzere teminat almaktadır. Teminat tutarı genellikle tahsisi yapılan kredi tutarı kadar veya daha fazla olmaktadır. Alınan teminatlar şahsi kefalet olabileceği gibi, konut, işyeri, fabrika, taşıt gibi gayrimenkuller veya bir gayri maddi hak da olabilmektedir.

Kredilerin geri dönüşü esnasında borçlunun, borcunu ödeyememesi durumunda teminat olarak gösterilen varlıklar üzerinde icra iflas kanununda tanımlanan haciz prosedürü işletilerek yasal olarak alacağın tahsili yoluna gidilmektedir. Haczedilen varlığın satışında bankanın alacağını karşılayabilecek veya daha yüksek tutarda bir teklifin gelmesi halinde, varlığın satışı teklif edene yapılır, bankanın alacağını karşılayabilecek veya daha yüksek tutarda bir teklifin gelmemesi halinde ise gelen son teklifin üzerinde bir tutarla banka tarafından alacaklarına karşılık olarak satın alınabilmektedir.

Bankanın esas gayesi alacağını tahsil edebilmek olduğundan, icra mahallinde satın alınan varlık, uygun fiyat teklif eden bir alıcının çıkması halinde satış yapılabilir. Çalışmanın konusu, bankaların alacaklarına karşılık olarak aktifleştirdikleri veya faaliyetlerinde öteden beri kullandıkları taşınmazların satışının vergi mevzuatı açısından ve örnek olaylarla değerlendirilmesidir.

2- KONUYA İLİŞKİN MEVZUAT

2.1- Taşınmazın Tanımı

Taşınmazlara esas itibariyle Türk Medeni Kanununda yer verilmiş olup, bir yerden başka bir yere taşınması mümkün olmayan varlıklar şeklinde tanımlamak mümkündür.

Bunlar Türk Medeni Kanununun 704 üncü

(*) Vergi Denetmeni

maddesinde;

- Arazi,
- Tapu siciline ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar,
- Kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler

olarak sayılmıştır.[1]

Taşınmaz tanımına, taşınmazın bütünleyici parçası niteliğinde olan unsurları da girecektir. Bütünleyici parça, Türk Medeni Kanununun 684 üncü maddesinde, "Bir şeye malik olan kimse, o şeyin bütünleyici parçalarına da malik olur. Bütünleyici parça, yerel âdetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır." şeklinde tanımlanmıştır.

Taşınmaz tanımına, taşınmazın eklentisi niteliğinde olan unsurlar girmeyecektir. Eklenti, Türk Medeni Kanununun 686 ncı maddesinde; "Bir şeye ilişkin tasarruflar, aksi belirtilmedikçe onun eklentisini de kapsar. Eklenti, asıl şey malikinin anlaşılabilen arzusuna veya yerel âdetlere göre, işletilmesi, korunması veya yarar sağlaması için asıl şeye sürekli olarak özgülenen ve kullanılmasında birleştirme, takma veya başka bir biçimde asıl şeye bağlı kılınan taşınır maldır. Eklenti, asıl şeyden geçici olarak ayrılmakla bu niteliğini kaybetmez." şeklinde tanımlanmıştır.[2]

2.2- Katma Değer Vergisi Kanunu

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler ve sigorta aracılarının sigorta şirketlerine yaptığı sigorta muamelelerine ilişkin işlemleri ile Kurumlar Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin (24) numaralı bendinde belirtilen kurumların kredi teminatı sağlama işlemlerinin katma değer vergisinden istisna olduğu belirtilmiştir. Aynı kanunda kurumların aktifinde veya belediyeler ile il özel idarelerinin mülkiyetinde, en az iki tam yıl süreyle bulunan iştirak hisseleri ile taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimler ile bankalara borçlu olanların ve kefillerinin borçlarına karşılık taşınmaz ve iştirak hisselerinin (müzayede mahallerinde yapılan satışlar dahil) bankalara devir ve teslimleri katma değer vergisinden istisna edilmiştir[3].

Getirilen istisna düzenlemeleri ile bankaların yapmış oldukları taşınmaz satışları ile bankalara borçları olanların ve kefillerinin borçlarına karşılık olarak taşınmaz ve iştirak hisselerinin, müzayede mahallinde yapılan satışlar dahil, bankalara teslimi katma değer vergisinden istisna edilmiştir.

2.3- Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununda banka ve sigorta şirketlerinin 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olduğu[4], matrahın ise 28. maddede yazılı paraların tutarı

[1] 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, Madde:704

[2] 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği

[3] 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, Madde 17

[4] 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu, Madde 28

olduğu[5] belirtilmiştir. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi bir işlem vergisi olmasına rağmen, vergi, işlem tutarının tamamı üzerinden değil, sadece lehe alınan paralar üzerinden hesaplanmaktadır. ***Lehe alınan paradan kasıt ise, anapara tutarı değil sadece faiz veya deftere kayıtlı anapara tutarını aşan satış tutarıdır.*** Matraha uygulanacak nispetler ise Kanunun 33. Maddesinde yer almaktadır[6]. Gayrimenkul satışlarında uygulanacak olan oran %5'tir.

Öte yandan taşınmaz satışlarıyla ilgili olarak Banka ve Sigorta Vergileri Kanununda bir istisna düzenlemesi mevcuttur. Gider Vergileri Kanununda istisnaların düzenlendiği 29. Maddesinin v bendinde 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (12) numaralı bendi kapsamındaki işlemler dolayısıyla lehe alınan paraların BSMV'den istisna olduğu belirtilmiştir[7]. Mülga Kurumlar Vergisi Kanunun ilgili maddesinde taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışından elde edilen kazançlara ilişkin istisna düzenlemesi yer almaktadır.

2.4- Kurumlar Vergisi

Kanunun 1. maddesinde sayıldığı üzere bankalar kurumlar vergisi mükellefidirler. Bankalar, diğer kurumlar gibi, vergi mevzuatı çerçevesinde hesap dönemi boyunca elde ettikleri hasılattan, hasılatın elde edilmesiyle ilgili maliyet ve gider unsurlarını tenzil ederek mali karlarını hesaplamaktadırlar. Kurumlar Vergisi Kanununda vergilendirilmeyecek bir takım kazanç kaynakları 5. maddede sayılmıştır. Çalışma konumuz gayrimenkul satışları olduğundan Kurumlar Vergisi Kanununda gayrimenkul satışlarına ilişkin istisna hükümlerine değinilecektir.

Öncelikle bankaların alacaklarına ilişkin olarak satın aldıkları gayrimenkullerle ilgili istisna hükmü değerlendirilecek, daha sonra öteden beri kurumun aktifinde yer alan taşınmazlarla ilgili istisnaya yer verilecektir.

2.4.1- Alacaklar Nedeniyle Satın Alınıp, Satılan Taşınmazlardan Elde Edilen Kazançlar

Kredi borcunu ödeyemeyen borçluların kredi kullanımı esnasında teminat olarak gösterdikleri varlıkların bir kısmı alacaklarına karşılık olarak bankalar tarafından satın alınabilmektedir. Bankalar, bu şekilde satın aldıkları taşınmazları uygun fiyat teklif eden müşteri çıktığı zaman satabilmektedir.

Bu duruma ilişkin istisna hükmü 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5. Maddesinin (f) bendinde düzenlenmiştir. Kanun hükmüne göre;

"f) Bankalara borçları nedeniyle kanunî takibe alınmış veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerinin ve ipotek verenlerin sahip oldukları taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının, bu borçlara karşılık bankalara veya bu Fona devrinden sağlanan hasılatın bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden kazançların tamamı ile bankaların bu şekilde elde ettikleri söz konusu kıymetlerin satışından doğan kazançların %75'lik kısmı." kurumlar vergisinden istisnadır.

[5] 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu, Madde 31

[6] 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu, Madde 33

[7] 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu, Madde 29

İstisnadan sadece bankalar değil, aynı zamanda bu şekilde bir borcu olan ve borcunu ödeyemediği için taşınmazını, iştirak hissesini, kurucu ve intifa senedini veya rüçhan hakkını bankaya devretmek durumunda kalan borçlu veya kefili de yararlanmaktadır. Borçlunun yararlanmış olduğu istisna tutarı taşınmaz, iştirak hisseleri, kurucu ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışlarından elde edilen kazancın borcun tasfiyesinde kullanılan kısmının tamamı iken, bankaların istisnadan yararlanan tutarı bu şekilde satın almış oldukları kıymetlerin satışından doğan kazancın %75'lik kısmıdır. ***İstisnadan yararlanmak için süre şartı veya faaliyetlerinde kullanılması ile satış amaçlı elde bulundurulmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bunun yanında taşınmazın İcra İflas Kanununa göre yapılan takip neticesinde aktifleştirilmesi gerekmektedir.***

2.4.2- Taşınmaz, İştirak Hissesi, Kurucu ve İntifa Senetleri İle Rüçhan Haklarının Satışından Elde Edilen Kazanç İstisnası

Kurumların mali bünyelerinin güçlendirilmesi ve kurumlara bağlı değerlerin ekonomik faaliyetlerde daha etkin kullanılabilmesi amacıyla 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5. Maddesinin e bendinde kurumların aktifine kayıtlı, taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançlara ilişkin istisna düzenlenmektedir. Bentte belirtilen koşulların sağlanması halinde, kurumların en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların %75'lik kısmı kurumlar vergisinden istisna edilmektedir.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 37 nci maddesinde, Kanunun 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin yürürlük tarihi, Kanunun yayım tarihi olan 21/6/2006 tarihi olarak belirlenmiş ve bu tarih itibarıyla da mülga 5422 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (5) ve (12) numaralı bentleri yürürlükten kalkmış bulunmaktadır.

Dolayısıyla, taşınmazlar ve iştirak hisseleri (kurucu senetleri ve intifa senetleri dahil) ile rüçhan haklarının 21/6/2006 tarihinden önce satışından elde edilen kazançlar için 5520 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin onuncu fıkrası uyarınca, mülga 5422 sayılı Kanunun 8 inci maddesinin (5) ve (12) numaralı bentlerinde yer alan hükümler uygulanacaktır.

Her ne kadar, 5520 sayılı Kanunun 36 ncı maddesiyle, mülga 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile ek ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmış olsa da 5520 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesinin onuncu fıkrasında, "Bu Kanunun yürürlüğünden önceki dönemler itibarıyla 5422 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasına devam olunur." hükmü yer almaktadır[8].

3- DEĞERLENDİRME ve ÖRNEK OLAYLAR

Yukarıda detaylı bilgileri verilen kanun hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi neticesinde bankaların alacaklarına karşılık olarak müşterilerinden satın aldıkları taşınmazları sattıkları takdirde KDV hesaplanmayacak, lehe alınan bir tutar varsa bu tutar üzerinden BSMV hesaplanacaktır. Ayrıca satışı yapılan taşınmazla ilgili olarak bir satış kazancı elde edilirse, elde edilen satış kazancının %75'lik kısmı kurumlar vergisinden istisnadır. ***Taşınmaz satış amaçlı elde tutulduğu***

[8] 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği

için aktifte yer aldığı sürece amortisman hesaplanmayacaktır.

Müşterisinden borcuna karşılık satın alınan taşınmaz banka aktifine kaydedildikten sonra, banka faaliyetleri çerçevesinde kullanılması, aktife kaydettikten sonra iki yıllık sürenin geçmesi, satış bedelinin satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci yılın sonuna kadar tahsil edilmesi ve satış kazancından istisnadan yararlanan kısmın satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulması halinde ise kazancın %75'lik kısmı kurumlar vergisinden istisnadır. Bu durum bankanın öteden beri aktifine kayıtlı taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışlarından elde edilen kazançlar için de söz konusudur. BSMV açısından ise işlem BSMV'nin konusuna girmekle birlikte gerçekleştirilen satış işlemi istisna kapsamında olduğu için BSMV hesaplanmayacaktır.

Mükellefler yukarıdaki iki istisnadan herhangi birini seçmekte serbesttirler; ancak iki istisnadan aynı anda yararlanamazlar.

Maliye Bakanlığı tarafından verilen 13.01.2007 tarih ve B.07.1.GİB.0.56-5601-291-2 sayılı özelgede bankaların aktifinde kayıtlı hisse senetlerinin, amortismana tabi demirbaşların, taşıtların, gayrimenkullerin ve amortismana tabi olmayan gayrimenkullerin satılması halinde, banka ve sigorta muameleleri vergisi matrahı iktisap bedeli (tarihi maliyet) ile satış bedeli arasındaki fark olup, birikmiş amortismanlar ile enflasyon düzeltmesi farklarının matrahın tespitinde dikkate alınmaması gerekmektedir şeklinde görüş belirtmiştir.

Maliye Bakanlığı tarafından verilen özelgede yeniden değerleme artışları, enflasyon düzeltmesi gibi taşınmazın defter değerini arttırıcı hususlar ile sahip olunan taşınmaz üzerinden ayrılan amortismanlar BSMV matrahının tespitinde göz ardı edilmiştir.

Örnek: Bankanın 100.000-TL alacağının olduğu müşterisi borcunu ödeyemediği için sahip olduğu işyerini 80.000-TL karşılığında bankaya devretmiştir. Satın almış olduğu işyerini banka 90.000-TL'ye başka bir işletmeye sattığı takdirde;

KDV, hesaplanmayacak,

BSMV, taşınmazın (işyerinin) defter değeri 80.000-TL ile satış bedeli olan 90.000-TL arasındaki fark olan 10.000-TL üzerinden %5 oranında (%5 x 10.000 =) 500-TL BSMV hesaplanacak,

Kurumlar Vergisi, satış kazancının (10.000-TL) %75'i olan 7.500-TL kurumlar vergisinden istisna olduğu için kurumlar vergisi matrahından tenzil edilecektir.

Örnek: Bankanın yukarıdaki örnekte yer alan taşınmazı 80.000-TL veya daha altında bir bedelle elden çıkarması halinde KDV, BSMV hesaplanmayacak, kazanç da bulunmadığı için yararlanılacak bir kurumlar vergisi istisnası söz konusu olmayacaktır.

Örnek: Bankanın 2007 yılında 500.000-TL karşılığında iktisap ettiği ve şube olarak faaliyet gösterdiği taşınmazını 2010 yılında 1.000.000-TL'ye sattığı takdirde;

KDV, hesaplanmayacak,

BSMV, Kurumlar Vergisi Kanunun 5. Maddesinin (e) bendinde yer alan şartların gerçekleştirilmesi halinde istisnadır.

Kurumlar Vergisi, 5. maddenin (e) bendinde yer alan şartların gerçekleştirilmesi halinde, kazancın %75'i istisnadır.

4- SONUÇ

Ekonomik hayatta çok önemli yere sahip olan bankaların alacaklarına karşılık olarak müşterilerinden satın aldıkları taşınmazları sattıkları takdirde KDV hesaplanmayacak, lehe alınan bir tutar varsa bu tutar üzerinden BSMV hesaplanacaktır. Ayrıca satışı yapılan taşınmazla ilgili olarak bir satış kazancı elde edilirse, elde edilen satış kazancının %75'lik kısmı kurumlar vergisinden istisnadır. Taşınmaz satış amaçlı elde tutulduğu için aktifte yer aldığı sürece amortisman hesaplanmayacaktır.

Müşterisinden borcuna karşılık satın alınan taşınmaz banka aktifine kaydedildikten sonra, banka faaliyetleri çerçevesinde kullanılması, aktife kaydettikten sonra iki yıllık sürenin geçmesi, satış bedelinin satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci yılın sonuna kadar tahsil edilmesi ve satış kazancından istisnadan yararlanan kısmın satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulması halinde ise kazancın %75'lik kısmı kurumlar vergisinden istisnadır. Bankanın öteden beri aktifine kayıtlı taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışlarından elde edilen kazançlar için de aynı durum söz konusudur. BSMV açısından ise işlem BSMV'nin konusuna girmekle birlikte gerçekleştirilen satış işlemi istisna kapsamında olduğu için BSMV hesaplanmayacaktır. Mükellefler yukarıdaki iki istisnadan herhangi birini seçmekte serbesttirler; ancak iki istisnadan aynı anda yararlanamazlar.